

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto**HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021**

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy kiittää mahdollisuudesta lausua Suomen haasteista ja vuoden 2021 valtion talousarvioehdotuksen toimenpiteistä hiilineutraalin Suomen ja ilmastotavoitteiden edistämiseksi. Lausuntopyynnön mukaisesti VTT:n lausunnossa keskitytään työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan. Hiilineutraalisuustavoitteen osalta viitataan VTT:n koordinoimaan tutkimushankkeeseen, jossa arvioitiin hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisen mahdollisuuksia ja kustannuksia¹.

Suomi tavoittelee hiilineutraalisuutta vuoteen 2035 mennessä ja hiilinegatiivisuutta nopeasti sen jälkeen. Oikeansuuntaisen kestävä kehityksen varmistamiseksi tarvitaan johdonmukaista ilmasto- ja energiapolitiikkaa. Siirtyminen hiilineutraaliin yhteiskuntaan vuoteen 2035 mennessä edellyttää irtautumista fossiilisten polttoaineiden käytöstä kaikilla sektoreilla samalla, kun maankäytön nettoerät vahvistetaan. VTT:n arvion¹ mukaan kasvihuonekaasujen päästövähennystarve on 5-10 % vuodessa ja fossiilisten polttoaineiden poltosta syntyneiden päästöjen tulisi vähentyä 65-90 % nykytasosta vuoteen 2035 mennessä. Kivihiilen käytön kieltä energiantuotannossa vuonna 2029 ja turpeen käytön puolitus vuoteen 2030 mennessä asettavat erityisen haasteen yhdyskuntien lämmöntuotannossa.

Uusiutuvan energian tuotannon teknologianeutraali tukeminen on tärkeää, koska investointeihin tulisi ryhtyä nopealla aikataululla ja nykyinen toimintaympäristö on haasteellinen. VTT:n näkee hyvänä, että talousarvioesityksessä energiatukeen kohdistettavat määrärahat kasvavat vuonna 2021. Lämmityspolttoaineiden valmisteverojen kiristäminen sekä pyrkimys siirtää kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput ja konesalit sähköveroluokkaan II vuoden 2021 aikana edistävät muutosta ja ovat myös osa johdonmukaista ilmasto- ja energiapolitiikkaa.

Yhteiskunnan sähköistyminen on tärkeä keino vähentää päästöjä energiantuotannossa, teollisuudessa ja liikenteessä. Sähköveron alentaminen vuoroluokan II osalta EU:n minimiin on tärkeää erityisesti teollisuuden päästöjen vähentämisessä. Nykymuotoisen päästökauppakompensaation poisto ja uusi energiantensiivisten yritysten sähköistämistuki edistävät myös osaltaan teollisuuden sähköistämistä. Toisaalta energiaverot sisältävät muutosten jälkeenkin ympäristölle haitallisia tukia ja VTT suosittelee energiaverotukien laajempaa arviointia.

Hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen edellyttää mittavia investointeja nykyiseen infrastruktuuriimme. VTT:n arvioiden¹ mukaan vuosittaiset investointitarpeet kasvavat huipussaan yli 20 miljardiin euroon vuosina 2030-2035 (6-7 % BKT:stä). EU:n tuoreessa selvityksessä vastaavaksi investointitarpeeksi arvioitiin vuosina 2021-2030 1600-1700 biljoonaa euroa vuodessa (10-11 % BKT:stä)².

Panostaminen hiilineutraaliutta tukevaan TKI-toimintaan mahdollistaa kustannusten alenemisen ja uusien teknologioiden demonstroinnin, jotka pienentävät investoijille kohdistuvia riskejä. Suomella on mahdollisuus toimia hiilineutraaliuden edelläkävijänä ja tarjota ratkaisuja EU:n ja globaaleille markkinoille. Hiilineutraalius voi onnistuessaan olla merkittävä osa Suomen kasvupolitiikkaa, jolla edistetään myös toipumista COVID-19-kriisistä ja tuetaan työllisyystavoitteiden saavuttamista. Talousarviossa hallitus esittää, että valtion TKI-rahoitus kasvaa vuonna 2021 noin 45 milj. eurolla. Tämä kasvu pitää innovaatiotoiminnan rahoituskehityksen oikeansuuntaisena, mutta ei kuitenkaan nosta TKI-intensiteettiä tavoitellulle tasolle.

¹ Koljonen, T., Aakkula, J., Honkatukia, J., Soimakallio, S., Haakana, M., Hirvelä, H., Kilpeläinen, H., Kärkkäinen, L., Laitila, J., Lehtilä, A., Lehtonen, H., Maanavilja, L., Ollila, P., Siikavirta, H., Tuomainen, T. 2020. Hiilineutraali Suomi 2035 - Skenaariot ja vaikutusarviot. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy. VTT Technology, No. 366. <https://doi.org/10.32040/2242-122X.2020.T366>

² European Commission 2020. Stepping up Europe's 2030 climate ambition. Investing in a climate-neutral future for the benefit of our people. COM(2020) 562. https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/eu-climate-action/docs/impact_en.pdf

Espoossa 3 marraskuuta 2020

Tuula Mäkinen
Vice president
Smart energy and built environment

Tiina Koljonen
Research Team Leader
Transition to carbon neutrality